

**Народна лялька на
кукурудзяному качані :
інструкційні картки : 5-6 кл**

Про книгу

Посібник складено відповідно до чинної програми з трудового навчання для загальноосвітніх навчальних закладів. Формат видання — це альбом з роз'ємними аркушами, які зручно використовувати на уроках як роздатковий матеріал для самостійної роботи учнів. Інструкційні картки містять короткий покроковий опис роботи, що дає можливість учневі працювати самостійно. Посібник розрахований на вчителів загальноосвітніх навчальних закладів, вихователів дошкільних закладів, усіх зацікавлених осіб. Переглянувши цей матеріал, вам неодмінно захочеться виготовити власну ляльку, дотримуючись усіх народних традицій при її виконанні.

А. Ф. Шушкевич

НАРОДНА ЛЯЛЬКА

НА КУКУРУДЗЯНОМУ КАЧАНІ

Інструкційні картки

5-6 класи

Тернопіль
Навчальна книга — Богдан

УДК 745
ББК 85.125
Ш 98

Шушкевич А.Ф.
Ш 98 Народна лялька на кукурудзяному качані : інструкційні картки : 5-6 кл. /
А.Ф. Шушкевич. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2023. —
12 с. : вкл.

ISBN 978-966-10-7328-8

Посібник складено відповідно до чинної програми з трудового навчання для загальноосвітніх навчальних закладів. Формат видання — це альбом з роз'ємними аркушами, які зручно використовувати на уроках як роздатковий матеріал для самостійної роботи учнів. Інструкційні картки містять короткий покроковий опис роботи, що дає можливість учневі працювати самостійно.

Посібник розрахований на вчителів загальноосвітніх навчальних закладів, вихователів дошкільних закладів, усіх зацікавлених осіб. Переглянувши цей матеріал, вам неодмінно захочеться виготовити власну ляльку, дотримуючись усіх народних традицій при її виконанні.

УДК 745
ББК 85.125

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

Лялька — одна з найдавніших іграшок. Скільки існує світ, стільки існують ляльки, їх можна знайти в будь-якій країні. У традиціях багатьох народів ляльки та іграшки, виготовлені власними руками, мали дуже велике значення. Вони були відображенням способу життя, віри, цінностей людей. Ляльки мали різне призначення: вони були ігрові, оберегові, обрядові. Виготовляли їх переважно жінки, передаючи свої знання та вміння нащадкам. Тому лялька, як пісня та вишивка, є елементом народного фольклору. Ми отримали її у спадок за усними переказами мам та бабусь.

Людина вигадала ляльку-мотанку, подібну собі, як забавку для дитини та як оберег дому. Мотанка мала глибоке виховне значення, оскільки дитина, граючись нею, пізнавала світ і себе, фантазувала, освоювала рольові ігри. «Хто в ляльки не грає, той щастя не знає», — говорить народна приказка. Народна лялька дуже проста, і в цій простоті криється її таємниця, бо вона не вимагає якихось складних прийомів та інструментів при виготовленні, проте має елементи, які відрізняють її від інших іграшок. Оскільки процес створення тканини був дуже трудомістким, часто дітям доводилося доношувати одяг дорослих, і на ляльки залишалася лише зношена тканина. Тому ляльці ніби передавалася часточка життєвої сили людини, якій належав одяг, а тканина, що своє відслужила, знову поверталася у кругообіг життя. Згідно з традиціями, під час виготовлення будь-якої народної ляльки не можна було користуватися ножицями та голками: тканину рвали руками, а ляльку змотували та зв'язували. Також не можна було малювати їй обличчя, бо колись вірили, що через очі в ляльку може вселитися злий дух, і тоді іграшка зурочить дитину. У свідомості наших предків ляльки ще володіли різними чарівними властивостями: могли захистити людину від злих сил, прийняти на себе хвороби і нещастя, втішити у скрутну хвилину, дати пораду, сприяти гарному врожаю, здоров'ю та добробуту членів. А для цього ляльку-оберег потрібно було виготовити власноруч, та ще й із домашнього ношеного текстилю.

Лялька-мотанка універсальна: її виготовляють за одним і тим же принципом, незалежно від того, яка вона буде за призначенням — ігрова, обрядова чи оберегова. Але найзагадковішим є хрест замість обличчя, виплетений з різнокольорових ниток, переплетених таким чином, що на їхньому перетині утворюється квадрат. Це стародавній сакральний знак — хрест у колі, знак сонця, тому лялька з таким обличчям несе в собі позитивну, сонячну енергетику.

Споконвіків іграшка була невід'ємною частиною людського життя. Змінювались матеріали, технології, але й досі, як і колись, матері з допомогою іграшок забавляють та втішають своїх дітей, заколискують їх та навчають. В ляльці втілювалися уявлення людей про світ, красу, добро і зло.

Виготовляти ляльку не лише цікаво, а й корисно, бо діти під час такої роботи ознайомлюються з основами рукоділля, вчаться створювати яскраві та зрозумілі образи, а сам процес створення ляльки врівноважує нервову систему і поліпшує настрій.

Найважливіший етап у виготовленні ляльки-мотанки — формування ідеї, задуму, образу, а вже під цю ідею підбирають матеріал і з'являється ім'я ляльки, тобто задум реалізовується.

Зазвичай виготовляли три типи ляльок-мотанок: немовля, мати-берегиня, дівчина-наречена.

Мотанки-немовлята призначені для новонародженого. Їх своїми руками роблять матері або бабусі, щоб покласти в колиску малюку для захисту його від неспокійного сну, хвороб і пристріту. Можна в голівку ляльки загорнути волоський горіх, а у нього покласти три зернини гречки. Так мотанка стає торохкальцем, яке відганяє своїм шумом нечисть.

Лялька «Баба-берегиня» допомагала оберігати достаток сім'ї. Всередину ляльки вкладали монети, зерно, вовну для збереження домашнього тепла й отримання грошового достатку. Часто берегиню створювали в образі матері з немовлям. Ляльки-мотанки «Мати з дитиною» є символом продовження роду і прибутку в сім'ї.

Лялька-дівчина, наречена, «Княгиня» мала оберігати дівчат від пристріту і повертати увагу багатого нареченого. Цю ляльку гарно одягали і прикрашали, наче наречену. Вона мала коси, вінок зі стрічками чи інші дівочі прикраси на голівці, намисто тощо...

Умовно роботу над ляльками-мотанками можна розділити на два етапи: створення тіла ляльки і створення вбрання. Основу ляльки-мотанки становить голівка, примотана до кукурудзяного качана. Коли вже є основа ляльки, потрібно її одягти відповідно до ролі, яку вона виконуватиме.

Українська лялька-мотанка — унікальне явище, яке залишили нам у подарунок наші предки. Виготовлення ляльок — це не просто ремесло чи гра, а долучення до українських прадавніх традицій. Тоді у стрімко мінливому світі залишиться пам'ять предків, яка не дасть нам забути власну історію.

ЛЯЛЬКА-МОТАНКА «НА КАЧАНІ»

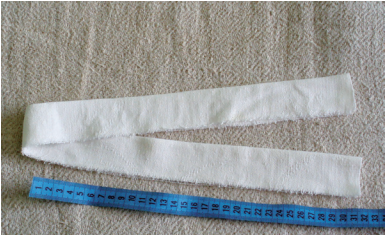

Для виготовлення ляльки потрібні такі матеріали:

- біла м'яка тканина — три шматки 30 x 30 см;
- шматок щільної тканини завдовжки 60 см, завширшки 8 см для змотування голівки;
- шматок кольорової тканини для ручок;
- шматок кольорового ситцю для спіднички приблизно 50 x 15 см;
- шматок кольорового ситцю для хустинки 25 x 25 см;
- міцні білі нитки №10 для зв'язування ляльки;
- нитки «ірис» двох кольорів для намотування солярного хреста на обличчі ляльки;
- нитки для в'язання, щоб зробити ляльці косу;
- кукурудзяний качан.

Інструменти:

- гачок для в'язання;
- ножиці.

ІНСТРУКЦІЙНА КАРТКА

<i>Технологічна операція</i>	<i>Зображення операції</i>
1. Підготувати шматок щільної тканини завдовжки приблизно 60 см, завширшки 8 см для змотування голівки, заправувати по ширині, склавши вдвоє.	
2. Змотати голівку — циліндр заввишки 4 см, діаметром 3 см.	
3. Покласти моток у центр шматка тканини розміром 30x30 см.	
4. Обмотати тканиною циліндричний моток, формуючи голівку.	
САКРАЛЬНИЙ ХРЕСТ <p>Лялька-мотанка позбавлена індивідуальних рис обличчя, замість лиця роблять сакральний хрест. Спочатку мотають вертикальну лінію, а потім — горизонтальну. Вертикальна лінія означає духовне, горизонтальна — тілесне. Центральна нитка сакрального хреста обов'язково має бути темною.</p>	
5. Нитку зав'язати на шиї. Намотати вертикальну лінію хреста на обличчі ляльки: спочатку справа знизу догори і на потилиці зачепити за кінчик нитки, зав'язаної навколо шиї. Потім вертикальну лінію зліва догори.	

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі,
придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ